

ارائه کرده‌اند. سخنان این بزرگواران چکیده سال‌ها مطالعه و تحصیل در این علم و تدریس و احتمالاً کاربردهای این علم در جامعه است و به قول امروزی‌ها «تجربه‌های زیسته» آنان را در کلاس‌های درس در اختیار مخاطبان فرهنگ‌دوست و جغرافی‌دانان کنونی و آینده قرار می‌دهد. بنابراین هر سطر و هر پاراگراف این مصاحبه‌ها چکیده سال‌ها مداومت، مطالعه، اندیشه و تفکر در یافته‌های علمی و کاربردهای آن‌ها در جامعه است و باید با دقت فراگرفته شوند و به‌عنوان تجربه‌های نسل‌های پرتحرک و پرمطالعه، راه را برای نسل‌های بعدی هموارتر سازند.

اگرچه تفکیک میان دانش موضوعی (جغرافیا) و دانش تربیتی (آموزش جغرافیا) در میان این پیش‌کسوتان دشوار و بلکه غیرممکن است، اما می‌توان گفت که بیشتر آنان تاکنون، افراد علمی (موضوعی)

نقش مهم پیش‌کسوتان در آموزش جغرافیا

● دکتر سیاوش شایان

در جامعه علمی و فناوری به افرادی که عمری در یک زمینه علمی-تجربی یا فناوری سر کرده و تجربه‌هایی ارزشمند و قابل‌انتقال به نسل بعدی را کسب کرده‌اند، پیش‌کسوت می‌گویند. معنای لغوی این عبارت با معنایی که جامعه از آن برداشت می‌کند، متفاوت است. در لغت‌نامه دهخدا، کسوت به معنای رخت، لباس، جامه و پوشاک است و در جامعه امروز به معنای کسی است که تجربه‌های بسیار در یک زمینه علمی یا حرفه‌ای کسب کرده و در واقع لباس آن علم یا حرفه را سال‌ها پوشیده و بر دیگران تقدم دارد.

از دیرباز در فصلنامه رشد آموزش جغرافیا بخشی از فضای مجله به معرفی پیش‌کسوتان علم جغرافیا یا آموزش جغرافیا اختصاص یافته و با نگاهی کوتاه به شماره‌های گذشته به اسامی بسیاری از بزرگان این علم برمی‌خوریم که در قالب مطبوعاتی «مصاحبه»، تجربه‌های ارزشمند آنان در طی سالیان دراز که در یادگیری و یاددهی این علم تلاش کرده‌اند، به مخاطبان فصلنامه ارائه شده است. اسامی بزرگانی چون شادروان دکتر محمدحسن گنجی، استاد جواد صفی‌نژاد، دکتر فرج‌الله محمودی، دکتر عباس سعیدی، شادروان دکتر حسین شکویی (نخستین سردبیر فصلنامه رشد آموزش جغرافیا)، دکتر داریوش مهرشاهی، دکتر شهریار خالدی، شادروان دکتر سیدحسن مطیعی لنگرودی، که تجربه‌های ارزشمند خویش را در طی سالیان دراز تحصیل و تدریس در مدرسه‌ها و دانشگاه‌ها در اختیار مخاطبان گرامی مجله گذاشته و دیدگاه‌ها، برداشت‌ها و ایده‌های خویش را در باب جغرافیا و آموزش جغرافیا و ارزش آموزش این علم به نسل‌های بعدی

بوده‌اند و به جز برخی موارد، از جمله برخی دبیران پیش‌کسوت جغرافیا، تعداد کسانی که به دانش تربیتی جغرافیا (آموزش جغرافیا) آراسته بوده‌اند و با آنان مصاحبه شده است، اندک‌اند (مانند سرکار خانم دکتر نقاشیان در شمارهٔ صدم فصلنامه).

اعتقاد ما بر این است که افزون بر استادان معظم و بزرگواری که در دانشگاه‌ها به آموزش علم جغرافیا در شاخه‌های متعدد آن مشغول بوده و هستند و باید به‌عنوان پیش‌کسوت معرفی شوند، تعداد کسانی که در دانشگاه‌ها در آموزش جغرافیا متبحرند یا در دانشگاه فرهنگیان به آموزش روش‌ها و فنون تدریس جغرافیا مشغول‌اند و همچنین در میان دبیران ارجمند جغرافیای دورهٔ متوسطه ویژگی‌های خاص و فنون تدریس ویژه‌ای در آموزش مباحث مختلف درسی دارند، نه‌تنها کم نیستند، بلکه تعداد قابل‌توجهی هستند که باید معرفی شوند و تجربه‌های آموزشی آنان در اختیار همکاران گرامی قرار گیرند. برای مصاحبه با این پیش‌کسوتان با موانعی چند روبرو هستیم، از جمله اینکه معمولاً فرهنگیان گرامی و از جمله دبیران ارجمند جغرافیا مناعت طبع ویژه‌ای دارند و علاقهٔ چندانی به مطرح‌شدن و برسرزبان‌ها افتادن ندارند یا به قول معروف «شکسته‌نفسی» می‌کنند. تشویق این عزیزان به انجام مصاحبه و در اختیار قرار دادن تجربیات زیستهٔ علمی و کلاسی

را باید بر عهدهٔ سرگروه‌های آموزش جغرافیای استان‌ها گذاشت تا آنان را راضی به مصاحبه کنند. شناسایی این عزیزان از طریق گروه‌های آموزشی و معرفی آنان به هیئت تحریریهٔ فصلنامهٔ رشد آموزش جغرافیا، اقدامی شایسته و کاری درخور تقدیر برای حفظ یافته‌های ارزشمند علمی-آموزشی آنان است، زیرا این یافته‌ها را نمی‌توان تنها جزء امور شخصی دانست و باید آن‌ها را در اختیار نسل‌های بعدی دبیران قرار داد تا از آن‌ها در غنای هر چه بیشتر آموزش مباحث جغرافیایی در کتاب‌های درسی و حتی تجربه‌های میدانی آموزش جغرافیا بهره‌برند. گفتنی است که برای شناسایی و معرفی این برجستگان علمی و دبیران باتجربه و گران‌قدر، نیاز نیست تا روز بازنشستگی آنان منتظر بمانیم و بعد آنان را معرفی یا با آنان مصاحبه کنیم. بسیاری از همکاران گرامی ما و دبیران جغرافیا حتی پس از چند سال تدریس و حضور فعال در دوره‌های آموزشی و کلاس‌های آموزشی و گردهمایی‌های علمی به حدی از تجربه و دستاوردهای علمی رسیده‌اند که می‌توانند پیش‌کسوت تلقی شوند و در مصاحبه‌ها و گفت‌وگوها دیدگاه‌های خود را بیان کنند و یافته‌های آنان الگویی برای ادامهٔ تدریس فعال جغرافیا برای دبیران کنونی و آینده باشد. یکی از عناوینی که امروز از «پیش‌کسوت» به ذهن می‌آید، معادل کلمهٔ «بازنشستگی» است. البته این برداشت هم ارزشمند است و مسلماً هر بازنشسته در زمینهٔ علمی و حرفه‌ای خود، در طی سالیان دراز کار، تجربه‌های گران‌قدری دارد که جامعه همچنان به آن‌ها نیازمند است. بنابراین از نظر ما میان پیش‌کسوت در حال کار و پیش‌کسوت بازنشسته برای انتخاب به‌عنوان یک فرد متبحر و کارشناس که باید از افکار، ایده‌ها، تجربه‌ها و دیدگاه‌هایش بهره‌گرفت، فرقی وجود ندارد. از کلیهٔ مخاطبان مجله و به‌ویژه سرگروه‌های آموزشی جغرافیای استان‌های کشور درخواست داریم که ابتدا به شناسایی همکاران ارزشمند پیش‌کسوت در استان خود بپردازند و سپس آنان را از طریق رایانامهٔ مجله به هیئت تحریریهٔ رشد آموزش جغرافیا معرفی کنند تا سرگروه‌های آموزشی یا یکی از افراد هیئت تحریریه، شرایط و مقدمات مصاحبه با آنان را فراهم کنند.